

OPORTUNITĂȚI DE DEZVOLTARE A PROFILULUI UE ÎN DOMENIUL CAPABILITĂȚILOR DE APĂRARE. FONDUL EUROPEAN DE APĂRARE

OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT OF EU PROFILE IN THE FIELD OF DEFENCE CAPABILITIES. EUROPEAN DEFENCE FUND

Dr. Dragoș ILINCA*

Articolul de față aduce în atenție una dintre principalele evoluții înregistrate în contextul cooperării europene în domeniul apărării, vizând crearea Fondului European de Apărare (EDF). Gândit ca o inițiativă, menită să contribuie la susținerea financiară a proiectelor de cooperare în domeniul dezvoltării capabilităților și cercetării de apărare, EDF reprezintă o inovație care a început să funcționeze din 2021, oferind perspective suplimentare de consolidare a Politicii de Securitate și Apărare Comune. Deși este o inițiativă nouă, intrarea în funcțiune a Fondului European de Apărare a fost devansată de o etapă pregătitoare, în care au fost definite cadrul procedural și mecanismele necesare funcționării noului instrument. Pe aceste coordonate, analiza dezvoltată la nivelul articolului vine să aprofundeze teza privind impactul pozitiv al EDF pentru sustenabilitatea cooperării europene în domeniul apărării. Valoarea strategică a noului instrument pentru integrarea problematicilor privind dezvoltarea de capabilități și cercetarea reprezintă o altă direcție aprofundată în cadrul articolului. Nu în ultimul rând, rolul economic al EDF beneficiază de o evaluare atentă în cadrul acestui studiu, din perspectiva modalității de raportare a entităților de profil de pe teritoriul UE, reflectat în creșterea participării acestora în procesul de promovare a proiectelor de cooperare.

This article brings to attention one of the main developments recorded in the context of European defence cooperation, namely the establishment of the European Defence Fund (EDF). Conceived as an initiative aimed at contributing to the financial support of cooperation projects in the fields of capability development and defence research, the EDF represents an innovation that began to operate starting with 2021, offering additional perspectives for strengthening the Common Security and Defence Policy. Although it is a new initiative, the European Defence Fund was preceded by preparatory measures in which the necessary procedural framework and mechanisms were defined. From this perspective, the analysis developed in this article deepens the thesis regarding the positive impact of EDF for the sustainability of European cooperation in the field of defence. The strategic value of the new tool for integrating capability development and research aspects is another direction explored in the article. Last but not least, the economic role of EDF benefits of special attention in this study, from the perspective of the way in which various entities from the EU territory perceived EDF, being reflected mainly in the increase of their participation in the drafting projects and participating in competition.

Cuvinte-cheie: PSAC; EUGS; EDF; PADR; UE; EDA; EDIDP; tehnologii disruptive; capabilități de apărare; NATO.

Keywords: CSDP; EUGS; EDF; PADR; EU; EDA; EDIDP; disruptive technologies; defence capabilities; NATO.

Decizia de creare a Fondului European de Apărare se plasează în contextul demersurilor inițiate de Comisia Europeană în susținerea obiectivelor asumate de statele membre prin intermediul Strategiei Globale de Securitate a

Uniunii Europene (EUGS). Adoptată în iunie 2016 la nivelul Consiliului European, aceasta a reprezentat un moment de răscruce în evoluția cooperării europene în domeniul securității și apărării, care va dobândi, astfel, un profil mult mai bine conturat în ansamblul politicilor UE. Perspectiva avansată prin intermediul EUGS a vizat acordarea unei atenții particulare modului în care interacțiunea dintre statele membre pe dimensiunea de apărare poate contribui la consolidarea rolului UE de actor global, în contextul internațional de securitate.

**Institutul pentru Studii Politice de Apărare
și Istorie Militară al Ministerului Apărării
Naționale
e-mail: dilinca@yahoo.com*

Pe aceste coordonate, problematica dezvoltării de capacități a reprezentat unul dintre principalele subiecte abordate la nivelul Strategiei, cu accent pe dezvoltarea unui spectru complet de capacități care să răspundă obiectivelor și nivelului de ambiție asumat de UE (răspunsul la crize, consolidarea capacităților statelor partenere, protecția Uniunii și a cetățenilor). În acest sens, a fost abordată cu prioritate maniera în care se putea optimiza cooperarea dintre statele membre pentru a putea depăși deficiențele identificate, timp de mai bine de un deceniu, în dezvoltarea acestui palier, încadrat instituțional sub auspiciile Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA), iar, din 2016, în contextul Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC), aceasta din urmă creată prin Tratatul de la Lisabona.

Coordonatele cooperării europene în domeniul apărării

În cadrul acestei evoluții, principalele momente în definirea priorităților de capacități au fost strâns legate de deciziile politice vizând obiectivele cooperării europene în domeniul securității și apărării. Astfel, cu prilejul Consiliului European de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), a fost adoptat primul Obiectiv Global al UE (HLG 2003). Acesta viza crearea, până în 2003, a unei Forțe de Reacție Rapidă, dislocabilă în termen de 60 de zile, cu un efectiv de 50-60.000 de oameni, având potențialul de a fi susținută în teatru până la un an. În acest context, a fost inițiat un proces de analiză, declinat prin derularea unor conferințe anuale de angajament, în care statele membre urmau să ofere contribuții în vederea îndeplinirii obiectivului adoptat la Helsinki. În urma primei conferințe, desfășurată în noiembrie 2000, au fost identificate o serie de deficiențe de capacități din domenii precum: transport strategic și tactic; sustenabilitatea forțelor și susținere logistică (alimentare în aer); capacitate de angajament a forțelor (inclusiv armament de precizie); capacitate de autosusținere și elemente de infrastructură în teatru (elicoptere de salvare) și capacități de comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere și cercetare (Parlamentul European 2006, 10). Inventarul deficiențelor a fost abordat în mod particular prin lansarea unei noi inițiative, conform deciziei Consiliului European, din decembrie 2001, de la Laeken. Cunoscută sub

numele de Planul European de Acțiune pentru Dezvoltarea Capabilităților (ECAP), aceasta avea să reprezinte prima formulă de planificare în domeniul apărării, dezvoltată la nivelul UE (Comisia Europeană 2001).

Din 2003, consolidarea contribuțiilor statelor membre și lansarea primelor operații militare ale UE în Balcani (Bosnia și Herțegovina, Macedonia de Nord) au determinat revizuirea inventarului de capacități necesare în cadrul a 15 zone prioritare. Ulterior, activitatea de planificare, derulată sub egida ECAP, va fi preluată de Agenția Europeană pentru Apărare (EDA), creată în iulie 2004 (Joint Action 2004/551/CFSP). Aproape simultan cu aceste evoluții, Consiliul Afaceri Generale și Relații Externe din 17 mai 2004 a aprobat lansarea unui nou Obiectiv Global (Headline Goal 2010), centrat pe îmbunătățirea capacității de reacție rapidă, în special prin crearea unor structuri de tip Grup de luptă. Noul obiectiv va fi andosat de Consiliul European din 17-18 iunie 2004 (Consiliul European 2004), implicațiile acestuia la nivelul capacităților vizând, cu precădere, consolidarea aspectelor de interoperabilitate, viteza de dislocare și sustenabilitate. Reperele esențiale, stabilite prin Conceptul Grupurilor de Luptă, vizau nivelul de 1.500 de militari, susținerea în teatru între 30 și 120 de zile și viteza de dislocare de 5-10 zile de la adoptarea deciziei de lansare a unei operații cu recurs la Grupurile de luptă (Consiliul UE 2016).

Din această perspectivă, procesul de planificare în domeniul apărării se va raporta la cele două obiective adoptate de UE. La 8 iulie 2008, EDA a lansat primul Plan de dezvoltare a capacităților (CDP). La nivelul acestuia, au fost abordate cerințele de capacități generate de HLG 2003, respectiv HLG 2010, în conexiune cu evoluția mediului de securitate și cu tendințele tehnologice și industriale din domeniul apărării. Din această perspectivă, CDP devenea principalul element de orientare a procesului de dezvoltare a capacităților de apărare la nivel european. Totodată, CDP reprezenta un instrument de planificare, menit să asigure reperele pentru statele membre, prioritățile avansate în cadrul acestora fiind evaluate periodic (la fiecare 4 ani). Primul plan a avansat un set de 12 acțiuni/priorități vizând dezvoltarea capacităților de tipul dispozitive mobile pentru apărare aeriană; rețele de calculatoare pentru operații; combaterea minelor în perimetrele litorale; implicațiile militare

ale abordării cuprinzătoare; intelligence militar și cultural; ISTAR; sprijin medical; CBRN; sprijin logistic; C-IED; elicoptere; capacități bazate pe rețea (Agenția Europeană de Apărare 2008).

O direcție distinctă viza necesitatea ca statele membre să-și dezvolte capacitățile tehnologice și industriale pentru susținerea procesului de dezvoltare a capacităților, paradigma conceptuală asociată acestui palier fiind centrată, de asemenea, pe ideea de aprofundare a cooperării. Avantajele unei astfel de abordări se regăseau într-o gamă largă de domenii, incluzând eficiența operațională, consolidarea interoperabilității, eficiență și încredere reciprocă (Uniunea Europeană 2016, 20). Cerința de bază era reprezentată de consolidarea investițiilor și de utilizarea adecvată a resurselor aflate la dispoziție pentru domeniul apărării. Această dimensiune era asociată credibilității UE, ca actor relevant în context internațional. Problema investițiilor în capacitățile de apărare a fost tratată inclusiv din perspectiva identificării unor priorități comune la nivelul statelor membre, care să susțină angajamentul extern al UE, cu relevanță la nivelul categoriilor de forțe, domeniului spațial și în ceea ce privește asigurarea capacităților strategice. Criteriile de raportare utilizate în cadrul EUGS, pentru a radiografia situația cooperării europene în domeniul securității și apărării, au vizat țintele agreeate la nivelul Agenției Europene de Apărare (Consiliul European 2017) în ceea ce privește: 20% achiziții în domeniul R&D/R&T; 35% achiziții comune; 2% din totalul cheltuielilor pentru apărare dedicate R&T; 20% proiecte comune europene pentru R&T.

Nivelul atins în îndeplinirea acestor ținte a fost abordat în cadrul EUGS ca insuficient. Soluțiile avansate au vizat, în esență, două paliere. În primul rând, era vorba despre consolidarea complementarității și sinergiei acționale dintre politicile de apărare promovate de statele membre, în mod particular vizând „adaptarea reciprocă a ciclurilor naționale de planificare și a procedurilor de dezvoltare a capacităților”. În același timp, era subliniată importanța fondurilor UE pentru stimularea cercetării și tehnologiilor, vizând cu precădere programele de tip cadru (Framework Program – FP), create în anii '80, la nivelul cărora se puteau finanța inițiative de cercetare cu aplicabilitate în domeniul securității și tehnologiilor cu dublă utilizare. Cu toate acestea,

programele cadru nu puteau fi utilizate pentru cercetare în domeniul apărării. La momentul adoptării Strategiei Globale a UE, era în funcțiune Programul cadru FP8 (2013-2020), cunoscut și sub denumirea de „Horizon Europe 2020”, cu un buget de 74,8 miliarde de euro (Parlamentul European 2017, 22).

Pornind de la realitățile proceselor derulate în domeniul dezvoltării de capacități și al progreselor relativ modeste în domeniul cercetării, cu aplicabilitate pe dimensiunea de securitate și apărare, la 14 septembrie 2016, președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, proiecta, prin discursul tradițional privind „Starea Uniunii”, o viziune ambițioasă privind implementarea Strategiei Globale. Premisa demersului său viza credibilitatea UE în domeniul militar, subliniind, totodată, impactul financiar și economic major al cooperării europene pe această dimensiune, care ar permite accelerarea procesului de dezvoltare a capacităților relevante în context european (Juncker 2016). Astfel, anunța crearea unui Fond European pentru Apărare, menit să stimuleze acest sector și să asigure o mai bună corelație între sectorul industrial și progresul tehnologic, cu accent particular pe capacitatea de inovare.

De la viziune la practică

În contextul creat prin adoptarea Strategiei Globale, demersurile de consolidare a cooperării europene în domeniul apărării s-au intensificat în a doua jumătate a anului 2016. Succesiunea acțiunilor de implementare a noii viziuni asupra rolului UE avea să sporească semnificativ prin adoptarea unui pachet de inițiative, cu aplicabilitate în zona apărării, care includea, în esență, trei componente. Prima a vizat Planul de implementare a EUGS (adoptat la nivelul Consiliului UE la 14 noiembrie 2016), prin care orientările strategice erau transpuse în direcții de acțiune practice. Acest demers s-a înscris în logica diviziunii muncii în dezvoltarea profilului UE pe dimensiunea de securitate și apărare, concentrându-se pe aspectele politico-militare, asociate celor trei piloni ai Nivelului de ambiție asumat prin EUGS (Consiliul European 2016b). A doua componentă a pachetului menționat a vizat implementarea Declarației privind cooperarea UE-NATO, semnată, la 8 iulie 2016, la Varșovia. Elementul central al acesteia viza trecerea la un nivel superior de interacțiune

între cele două organizații prin adoptarea unei platforme practice de cooperare¹.

Cea de-a treia componentă a reprezentat o premieră pentru modul în care dezvoltarea dimensiunii de securitate și apărare a evoluat în ultimele două decenii de funcționare. Astfel, pentru prima dată Comisia Europeană s-a implicat în acest proces prin abordarea unor aspecte cheie ale problematicii cooperării europene în domeniul apărării. Pe acest fond, contribuția Comisiei Europene s-a concretizat în Planul European de Acțiune în domeniul Apărării (EDAP), inițiativă care includea trei componente: Fondul European pentru Apărare; dezvoltarea investițiilor pe lanțul logistic în domeniul apărării; consolidarea pieței unice în domeniul apărării. În mod evident, demersul se înscria pe coordonatele avansate de EUGS și întărite de Președintele Comisiei cu două luni mai devreme. Din această perspectivă, crearea Fondului European pentru Apărare avea să răspundă preocupărilor legate de susținerea profilului UE în domeniul securității și apărării, cu accent preponderent pe dezvoltarea opțiunilor de finanțare. Astfel, propunerea Comisiei a vizat structurarea EDF pe două componente (ferestre) vizând capacitățile și cercetarea, ambele urmând să beneficieze de finanțare prin intermediul bugetului Uniunii Europene. Având în vedere tipologia bugetară multianuală utilizată la nivelul UE, data avansată pentru intrarea în funcțiune a noului instrument era 1 ianuarie 2021, acesta urmând să fie operațional pe întreaga durată a Cadrului financiar 2021-2027, de unde avea să beneficieze și de finanțare adecvată.

Scopul principal al „ferestrei de capacități” era acela de a finanța proiecte de cooperare între statele membre vizând dezvoltarea de capacități. Demersul răspundea nivelului insuficient de coordonare între statele membre în dezvoltarea de capacități, precum și dificultății de asigurare a resurselor financiare la nivel național. Din această perspectivă, EDF putea fi privit ca fiind un element suplimentar de sprijin pentru eforturile statelor

membre în domeniul capacităților. Propunerea de buget, avansată de Comisia Europeană, a fost de 5 miliarde de euro anual pentru fereastra de capacități. Acest nivel era apreciat ca fiind de natură să permită ținta agreată în context EDA vizând alocarea a 35% din cheltuielile naționale în domeniul apărării pentru programe cooperative, dezvoltate în context european (Comisia Europeană 2016, 9). În ceea ce privește „fereastra de cercetare”, propunerea Comisiei avea în vedere crearea oportunității de finanțare a proiectelor colaborative de cercetare, tehnologii și inovare dezvoltate complementar programelor existente până la acel moment. Nu se punea problema înlocuirii acestora, rolul EDF fiind acela de a stimula cercetarea în domeniul apărării, domeniu neabordat până la acel moment la nivel european. Anvelopa financiară asociată „ferestrei de cercetare”, conform propunerii Comisiei Europene, viza alocarea a 500 de milioane de euro anual, începând din 2021.

Cu prilejul Consiliului European din 15 decembrie 2016, propunerea Comisiei privind lansarea Fondului European pentru Apărare a fost andosată, fiind subliniată, de asemenea, necesitatea identificării unor modalități de implicare a Băncii Europene de Investiții în susținerea activităților de cercetare-dezvoltare în domeniul apărării. În același timp, se solicita Comisiei Europene inițierea procesului de pregătire a condițiilor necesare funcționării EDF (Consiliul European 2016a, 4). Ceea ce trebuie subliniat este faptul că lansarea EDF reprezenta o premieră absolută din perspectiva atât a funcționalității instituționale a acestuia, cât și a utilizării resurselor financiare ale bugetului UE pentru domeniul apărării. Din aceste considerente, s-a optat pentru valorificarea intervalului 2017-2020 în scopul pregătirii condițiilor necesare intrării în funcțiune a Fondului la momentul stabilit.

Principalele demersuri inițiate în susținerea acestui proces au vizat dezvoltarea unor instrumente pregătitoare prin care să se testeze fezabilitatea procedurilor de întocmire a proiectelor colaborative, precum și a parametrilor procesului competițional, în baza căruia urmau să fie acordate granturile de finanțare. Primii pași au fost inițiați pe dimensiunea de cercetare, Comisia Europeană lansând Acțiunea Pregătitoare pentru Cercetare în domeniul Apărării/PADR (2017-2020), cu un

¹ Prin intermediul Declarației, au fost avansate o serie de domenii care vor fi abordate la nivelul cooperării dintre cele două organizații, precum: reziliență, combaterea amenințărilor hibride, securitate cibernetică, capacități, industria de apărare, exerciții. Inventarul va fi completat doi ani mai târziu, prin semnarea, la 10 iulie 2018, la Varșovia, a unei noi Declarații UE-NATO.

buget de 90 de milioane de euro. Pe durata de funcționare a acestui instrument, au fost lansate 10 apeluri de proiecte în domenii precum: tehnologii disruptive; dominanța spectrului electromagnetic; sisteme autonome; protecția forței etc. În acest context, au fost finanțate 18 proiecte de cooperare, în care au fost angrenate peste 200 de entități din statele membre (sectorul privat, educație-cercetare, sectorul public). Tipologia utilizată pentru generarea proiectelor a vizat aprofundarea cooperării dintre statele membre prin structurarea acestora la nivelul unor consorții, alcătuite din cel puțin 3 entități, provenite din trei state membre. Responsabilitatea principală pentru stabilirea programului de lucru asociat PADR revenea Comisiei Europene, aceasta putând să delege implementarea unor alte structuri din cadrul UE. Această procedură va fi utilizată în relație cu Agenția Europeană pentru Apărare, care va prelua responsabilitatea centrală pentru implementarea PADR, în baza unui acord încheiat, la 31 mai 2017, cu structurile de specialitate ale Comisiei Europene.

Experiența PADR va fi continuată la un nivel superior în cadrul unui nou mecanism, creat la mijlocul anului 2018, sub forma Programului European pentru Dezvoltare Industrială în domeniul Apărării (EDIDP), care va integra dimensiunile de cercetare și dezvoltare de capacități. Acesta se dorea a fi o formulă integrată, menită să asigure tranziția *de facto* către Fondul European pentru Apărare. Prin urmare, perioada de funcționare a acestuia viza intervalul 2019-2020, pe parcursul căreia anvelopa financiară alocată din bugetul UE atinge valoarea de 500 de milioane de euro. În mare măsură, tipologia procedurală dezvoltată în cadrul PADR a fost menținută într-o gamă largă de subiecte, inclusiv în ceea ce privește sistemul de finanțare, elaborarea și promovarea proiectelor.

Din perspectiva domeniilor abordate, EDIDP a asigurat continuitatea cu agenda PADR, abordare absolut necesară derulării proiectelor care, în mare parte, presupuneau un interval temporal mai mare, de doi ani, pentru finalizare. În același timp, inventarul domeniilor abordate era structurat dintr-o perspectivă multidisciplinară mult mai bine conturată și, nu în ultimul rând, mai bine conectată la prioritățile stabilite prin CDP și la nivelul de ambiție, asumat prin EUGS. Din această perspectivă, se avea în vedere o gamă largă de domenii, printre care: sisteme autonome,

comunicații prin satelit, sisteme de navigație, sustenabilitate energetică, securitate maritimă și cibernetică, mobilitate militară, logistică, sprijin medical (EUR-Lex 2018, 1). Rezultatele celor doi ani de funcționare a EDIDP au vizat adoptarea a 44 de proiecte pentru finanțare, implicând peste 700 de entități de pe teritoriul UE. În același timp, este de subliniat faptul că 15 dintre proiectele menționate răspundeau angajamentelor asumate de statele membre, în contextul Cooperării Structurate Permanente, inițiativă activată², la sfârșitul anului 2017, în baza prevederilor Tratatului Uniunii Europene (Art.28A,E). Conform parametrilor stabiliți prin regulamentul de funcționare a EDIDP, proiectele elaborate în cadrul PESCO beneficiau de o rată de finanțare superioară.

Principii și funcționalități

Contribuția EDIDP la intrarea în funcțiune a EDF a fost extrem de importantă servind, practic, drept anticameră în care întregul set de proceduri și funcționalități au fost testate pentru a permite derularea facilă a interacțiunii atât dintre statele membre, cât și dintre structurile UE și actorii relevanți pentru implementare. Nu în ultimul rând, semnificația EDIDP se relevă și din perspectiva aportului acestuia la consolidarea culturii de cooperare între statele membre, cu aplicabilitate în domeniul apărării. Importanța proiectelor dezvoltate în cadrul EDIDP se va valida, în contextul funcționării EDF, mai ales în ceea ce privește interesul de participare a entităților din statele membre la competițiile asociate acestuia. Practic, gradul de atractivitate a participării la proiectele dezvoltate în context european, pe dimensiunea de apărare, avea să crească semnificativ, cel mai bun indicator în această direcție fiind reprezentat de numărul entităților implicate, aflat în permanentă creștere.

Pornind de la aceste realități, obiectivul central al EDF era de a contribui la consolidarea capacității

² La 13 noiembrie 2017, 25 de state membre au semnat Notificarea adresată Înaltului Reprezentant pentru Politica de Securitate și Afaceri Externe, prin care informau asupra deciziei de a activa prevederile Tratatului UE vizând Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO). În baza acestui demers, la 11 decembrie 2017 Consiliul UE a adoptat Decizia de lansare a PESCO, inițiativa derulându-se în două etape 2018-2021, respectiv, 2021-2025, până la acest moment fiind dezvoltate 60 de proiecte de cooperare între statele participante.

de inovare, eficiență și competitivitate tehnologică a industriei europene de apărare. Subsecvent acestui obiectiv, prioritățile urmărite prin crearea EDF au vizat reducerea fragmentării europene în domeniul apărării, simultan cu maximizarea rezultatelor investițiilor pentru apărare la nivel economic și industrial. O direcție prioritară a fost reprezentată de creșterea implicării entităților mici și mijlocii în această cooperare, simultan cu dezvoltarea unui parteneriat funcțional cu industria europeană de apărare. În aceeași notă, se plasa și eliminarea decalajelor de ordin tehnologic atât la nivel european, cât și în raport cu alți actori internaționali, dimensiune asupra căreia Fondul European pentru Apărare venea să aducă un impuls suplimentar. Importantă în această ecuație era valoarea adăugată a acestui instrument pentru inventarul normativ și de inițiative existent la nivelul UE pe dimensiunea de apărare. Acesta includea atât setul de directive³ care reglementau piața europeană de profil, cât și inițiativele dezvoltate aproximativ în aceeași perioadă, sub egida PSAC.

Având în vedere aceste aspecte, rolul EDF poate fi considerat a fi unul de nișă, orientat către crearea de oportunități financiare pentru implementarea priorităților în cercetarea și dezvoltarea de capabilități prin abordări colaborative între statele membre. Cu toate acestea, trebuie precizat faptul că ambiția în ceea ce privește nivelul finanțării a scăzut, bugetul EDF suferind o reducere drastică față de propunerile inițiale, situație generată în contextul negocierilor privind Cadrul Financiar 2021-2027, precum și din nevoia de gestionare a reducerii implicațiilor generate de ieșirea Marii Britanii din UE. Astfel, anvelopa agreată pentru funcționarea EDF în perioada 2021-2027 a vizat 5,3 miliarde de euro, pentru dezvoltarea de capabilități, și 2,7 miliarde de euro, pentru cercetare (Comisia Europeană 2020, 2). Se cuvine a fi menționat, însă, că, pentru prima oară de la înființarea Uniunii Europene, bugetul acesteia va include alocări distincte pentru domeniul apărării, acestea vizând două componente, anume EDF și Mobilitatea Militară⁴. De precizat faptul că EDF

reprezintă un instrument menit să susțină financiar eforturile statelor membre, asigurând, practic, cofinanțarea în diferite procente a acțiunilor derulate în cadrul proiectelor de cooperare între statele membre, care pot face obiectul finanțării prin intermediul EDF (EUR-Lex 2021, 169-170). De asemenea, valoarea adăugată a EDF se validează și din perspectiva atenției acordate stimulării caracterului novator, în contextul apărării. Astfel, parametrii agreeți pentru funcționarea EDF vizează alocarea unui procent de 4-8 din totalul bugetului rezervat funcționării acestui instrument pentru proiectele din sfera tehnologiilor emergente și disruptive (EUR-Lex 2021, 162).

Din perspectiva parametrilor de funcționare a EDF, aceștia s-au menținut în mare măsură pe coordonatele modelului utilizat în cadrul EDIDP și PADR. Astfel, responsabilitatea principală pentru gestionarea Fondului aparține Comisiei Europene, activitatea curentă fiind coordonată prin intermediul unui Comitet de program care reunește structuri ale UE (Agenția Europeană de Apărare 2007), reprezentanți ai statelor membre. Comitetul de program este responsabil de elaborarea Planului de lucru anual, în cadrul căruia se regăsesc domeniile avute în vedere, în baza cărora vor fi promovate proiectele. Izvoarele de inspirație pentru elaborarea programului de lucru se regăsesc la nivelul priorităților agreeate de statele membre, în contextul mai larg al PSAC, după cum este cazul CDP, CARD, PESCO, precum și al celorlalte programe de cercetare și dezvoltare, derulate de Comisia Europeană pe dimensiunea de securitate. Domeniile stabilite prin intermediul Planului de lucru au relevanță multianuală, implementarea acestora vizând, în general, un interval de câțiva ani, ceea ce permite o mai bună planificare la nivelul resurselor statelor membre. Categoriile/domeniile avute în vedere și pe baza cărora sunt dezvoltate programele anuale vizează: sectorul medical (inclusiv CBRN și capacitatea de răspuns); superioritatea informațională; senzorii; securitatea cibernetică; spațiul; transformarea digitală; reziliența energetică – tranziția de mediu; materiale și componente; lupta aeriană; apărarea aeriană și balistică; capacitățile de luptă terestră; protecția forței și mobilitatea; capacitățile de luptă navale; războiul subacvatic; simulare și pregătire; tehnologiile disruptive; tehnologiile inovative de apărare (Comisia Europeană 2022a, 4).

³ În esență, era vorba despre Directiva 2009/43/EC vizând condițiile de transfer al produselor de apărare și Directiva 2009/81/EC vizând coordonarea procedurilor pentru acordarea de contracte în domeniul apărării.

⁴ Bugetul alocat Mobilității Militare se ridică la 1,7 miliarde de euro pentru intervalul 2021-2027.

Programul de lucru oferă cadrul general, în baza acestuia fiecare domeniu/categorie fiind detaliată în subiecte (topics), acestea fiind aprofundate în acțiuni. În cadrul acestei secvențialități, Comisia Europeană lansează apeluri de proiecte, structurate pe baza subiectelor. Condițiile de eligibilitate agreeate pentru funcționarea EDF vizează ca proiectele să fie promovate de consorții, alcătuite din cel puțin trei entități, provenite din cel puțin trei state membre. În cazul proiectelor vizând tehnologiile disruptive, consorțiile pot fi limitate doar la două entități din două state membre (EUR-Lex 2021, 165). Evaluarea proiectelor se face de Comisia Europeană, din perspectiva modului în care acestea răspund unui set de criterii, definite în raport cu obiectivele EDF și agreeate de statele membre la momentul lansării acestui instrument (EUR-Lex 2021, 166).

Sub aceste auspicii, la 30 iunie 2021 Comisia Europeană a lansat 23 de apeluri de proiecte, asociate categoriilor menționate, vizând aproximativ 40 de subiecte. Interesul entităților din statele membre s-a menținut pe tendința ascendentă, consemnată în urma derulării celor două cicluri EDIDP. Astfel, au fost transmise peste 140 de propuneri de proiecte, dintre care au fost selectate, pentru finanțare, un număr de 61, acoperind ambele dimensiuni ale EDF. Atractivitatea EDF este reflectată și prin numărul mare de entități implicate în elaborarea proiectelor, aproximativ 700 de companii, întreprinderi mici și mijlocii, universități, laboratoare de cercetare etc., din 26 de state membre, fiind implicate în cadrul consorțiilor care au promovat proiectele. Bugetul alocat primului an de funcționare a EDF a fost de 1,2 miliarde de euro (845 de milioane de euro, pentru dezvoltarea de capacități, și 322 de milioane de euro, pentru cercetare). Obiectivul vizând dezvoltarea profilului economic la nivelul Uniunii Europene s-a reflectat în creșterea ponderii întreprinderilor mici și mijlocii la nivelul proiectelor care au câștigat competiția, aproximativ 43% din totalul entităților implicate fiind de tip IMM. De asemenea, nivelul de absorbție de către segmentul IMM a fondurilor puse la dispoziție pentru EDF 2021 a reprezentat 18%. De asemenea, din perspectiva caracterului novator al proiectelor avansate, aproximativ 20% din fonduri au fost alocate proiectelor din domeniile tehnologii disruptive, materiale

novatoare și transformare digitală. Nu în ultimul rând, relevanța primului an de funcționare a EDF trebuie privită și din perspectiva racordării acestei inițiative la contextul general al inițiativelor dezvoltate sub egida PSAC. Astfel, se distinge conexiunea dintre EDF și PESCO, în cadrul căreia aproximativ 20% dintre proiectele care au fost selectate pentru finanțare sunt generate în contextul Cooperării Permanente Structurate (Comisia Europeană 2022b).

Din perspectiva celui de-al doilea an de funcționare, la 25 mai 2022 Comisia Europeană a adoptat Programul de lucru pentru anul 2022 bugetul asociat fiind de 926 de milioane de euro. În spiritul continuității cu demersurile derulate sub egida EDF 2021, apelurile de proiecte lansate în iunie 2022 au fost structurate pe aceleași categorii stabilite pentru funcționarea acestui instrument. Propunerile concrete de proiecte vor fi avansate de consorțiile alcătuite din entitățile de pe teritoriul statelor membre până la sfârșitul lunii noiembrie 2022.

Concluzii

În mod evident, crearea Fondului European pentru Apărare reprezintă una dintre principalele evoluții înregistrate în dezvoltarea profilului Uniunii Europene în domeniul apărării. De asemenea, dezvoltarea noului instrument corespunde unei etape de intensificare semnificativă a demersurilor practice, de consolidare a profilului european în ceea ce privește dezvoltarea capacităților de apărare și, subsecvent, a cercetării de profil. Din această perspectivă, este de subliniat rolul EDF de integrator al celor două dimensiuni, abordare care vine să asigure, totodată, o mai bună racordare a cooperării europene la evoluțiile tehnologice și la dezvoltarea caracterului novator al cercetării în domeniul apărării.

De asemenea, lansarea EDF vine pe un fond creat prin deciziile politice, asociate adoptării Obiectivelor Globale 2002 și 2010, răspunzând, totodată, nivelului de ambiție superior, promovat prin intermediul Strategiei Globale a Uniunii Europene. În această paradigmă, EDF reprezintă unul dintre răspunsurile căutate constant în ultimele două decenii, în ceea ce privește modalitățile de consolidare a bazei sustenabile a cooperării europene în domeniul apărării. Astfel, deși reprezintă o premieră, în ceea ce privește

posibilitatea utilizării bugetului UE pentru cofinanțarea programelor de cooperare, EDF se înscrie într-o tendință dezvoltată constant în ultimele decenii, având, ca punct inițial, Programele Cadru, coordonate de Comisia Europeană. În egală măsură, EDF oferă oportunități suplimentare de consolidare a abordării colaborative în domeniul apărării, matricea oferită prin intermediul planurilor anuale de lucru fiind primite cu interes din partea actorilor economici și industriali, tendință ilustrată de numărul consistent de entități participante la competițiile de proiecte. Din această perspectivă, funcționarea EDF poate fi privită ca un catalizator al cooperării intraeuropene, a cărei credibilitate este susținută prin sprijinul financiar pentru proiectele concrete.

Nu trebuie uitat, însă, faptul că EDF este un instrument nou în peisajul inițiativelor dezvoltate, în ultimii ani, sub egida PSAC. Din această perspectivă, bilanțul activităților derulate sub auspiciile sale nu poate fi decât unul preliminar. După derularea unui ciclu anual de funcționare, rezultatele înregistrate indică tranziția cu succes de la instrumentul interimar, reprezentat de EDIDP, la o formulă permanentă. În aceeași notă, integrarea EDF în ansamblul generat pe fondul implementării obiectivelor Tratatului de la Lisabona s-a realizat pe coordonate de continuitate, coerență și funcționalitate. Această concluzie se validează mai ales prin numărul consistent de proiecte PESCO agreeate pentru a fi finanțate prin intermediul EDF, tendință care va continua să se dezvolte în anii următori.

BIBLIOGRAFIE

- Agenția Europeană de Apărare. 2007. *EU Ministers Adopt Framework for Joint European Strategy in Defence R&T*.
- . 2008. *Notă-cadru – Planul de dezvoltare a capacităților*.
- Comisia Europeană. 2001. ”Presidency Conclusions, European Council Meeting in Laeken, 14-15 decembrie 2001”. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_18.
- . 2016. ”Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Defence Action Plan.”
- . 2017. ”Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Launching the European Defence Fund.”
- . 2020. *Cadrul financiar multianual 2021-2027*.
- . 2022a. ”Commission Implementing Decision on the financing of the European Defence Fund established by Regulation (EU) No 2021/697 of the European Parliament and the Council and the adoption of the work programme for 2022.”
- . 2022b. *Results of the 2021 EDF Calls for Proposals*.
- Consiliul European. 2004. ”Presidency Conclusions – Brussels, 17 and 18 June 2004.” https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/bru0404_en.pdf.
- . 2016a. ”European Council meeting (15 December 2016) – Conclusions.” <https://www.consilium.europa.eu/media/21929/15-euco-conclusions-final.pdf>.
- . 2016b. ”Implementation Plan on Security and Defence.” https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_implementation_plan_st14392.en16_0.pdf.
- . 2016c. ”Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization.” <https://www.consilium.europa.eu/media/21481/nato-eu-declaration-8-july-en-final.pdf>.
- . 2017. ”Notification on Permanent Structured Cooperation (PESCO) to the Council and to the high representative of the Union for foreign affairs and security policy.” <https://www.consilium.europa.eu/media/31511/171113-pesco-notification.pdf>.
- Consiliul UE. 2016. ”European Union Battlegroup Concept.” <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11624-2014-EXT-1/en/pdf>.

- EUR-Lex. 2017. „Decizia (PESC) 2017/2315 a Consiliului din 11 decembrie 2017 de stabilire a cooperării structurate permanente (PESCO) și de adoptare a listei statelor membre participante.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32017D2315>.
- . 2018. „Regulamentul (UE) 2018/1092 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 iulie 2018 de instituire a Programului european de dezvoltare industrială în domeniul apărării pentru sprijinirea competitivității și a capacității de inovare a industriei de apărare a Uniunii.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1092>.
- . 2021. „Regulamentul (UE) 2021/697 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2021 de instituire a Fondului european de apărare și de abrogare a Regulamentului (UE) 2018/1092.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32021R0697>.
- Juncker, Jean-Claude. 2016. ”State of the Union Address 2016: Towards a better Europe – a Europe that protects, empowers and defends.”
- Parlamentul European. 2006. ”The European Security and Defence Policy: from the Helsinki Headline Goal to the EU Battlegroups.” https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede030909noteesdp_/sede030909noteesdp_en.pdf.
- . 2017. *EU Framework Programmes for Research and Innovation*.
- Uniunea Europeană. 2016. *Strategia Globală de Securitate a Uniunii Europene*.